

Zajednički grb Austrougarske Monarhije. Samo se grb Bosne i Hercegovine pojavljuje dva puta jer se nalazi na grbovima oba dijela Monarhije.
Ispod je natpis na latinskom jeziku „indivisibiliter ac inseparabiliter“, što znači „nedjeljivi i nerazdvojni“.

HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO
 NAPREDAK 2023

Predgovor

Dolaskom austrougarske monarhije na prostore Bosne i Hercegovine, dolazi i nova era u razvoju civilizacije, kulture i suvremenih načina ratovanja i fortifikacije. Jedna od novina je bila i gradnja pojasnih utvrda, tj. prstena sastavljenog od više samostalnih utvrda oko većeg naseljenog mjesta. Status pojasnih utvrda imali su Trebinje, Bileća, Mostar i Sarajevo. Postojao je i niz drugih gradova s utvrđenim garnizonima, kao što su Zvornik, Višegrad, Foča i Goražde, koji su činili zasebnu cjelinu koristeći se prirodnim preprekama (rijeka Drina). Mjesta Kalinovik, Ulog- Obrnja, Nevesinje i Stolac činila su drugu obrambenu crtu, a prvu su crtu činile pojasne utvrde Trebinje i Bileća te Avtovac kao zaprječna oblast, dok je pozadinsko uporište bila pojasna utvrda Mostar, koja je bila i logistička baza i zapovjedno mjesto za prve dvije crte te, ujedno, administrativno i vojno sjedište Hercegovine.

Pojasna utvrda Sarajevo imala je zadatak osigurati glavno vojno i administrativno središte BiH – grad Sarajevo.

Austrougarska inženjerijska uprava označavala je kompleks utvrda na Balkanu kraticom BHD (Bosnien, Herzegowina und Dalmatien). U sklopu utvrda u Dalmaciji podrazumijevale su se utvrde u Boki kotorskoj i zaleđu, u Krivošijama. Austrougarska inženjerijska direkcija posvetila je veliku pažnju obrani i fortificiranju svojih istočnih granica. Najugroženiji dio istočne granice se nalazio u Hercegovini, stoga je 90 posto utvrda i bilo izgrađeno na njezinu području.

Manuel Martinović
autor monografije Austrougarske utvrde u Bosni i Hercegovini

Urednik:	Miroslav Landeka
Nakladnik:	Središnja uprava HKD Napredak
Za nakladnika:	Nikola Čiča
Dizajn:	Igor Šutalo
Lektura:	Ozana Ramljak
Predgovor:	Manuel Martinović
Katolički imendanski kalendar:	mons. Tomo Knežević
Tisak:	„Suton“ Široki Brijeg

20
23

Foto: M. Martinović

Oberes Kastell Stolac - Gornji Kaštel Stolac (Zaprječna oblast Stolac)

Austrougarska utvrda Oberes Kastell Stolac poligonalnog je oblika, s dvjema peterostraničnim topovskim platformama na krajevima. Nalazi se na 120 metara nadmorske visine, a imala je vojnu posadu koju su činila četiri časnika i 182 vojnika. Topovsko naružanje sastojalo se od osam topova.

Siječanj JANUARY

PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
26	27	28	29	30	31	1 MARIJA BOGORODICA , Nova godina
2 Bazilije Veliki, Grgur Nazijanski, Grgo	3 Ime Isusovo, Geneveva, Danijel, Florencije	4 Andela Folinjska, Emanuel, Borislava	5 Eduard, Emilijana, Miljenka, Radoslav	6 BOGOJAVLJENJE: TRI KRALJA	7 Rajmund Penjafortski, Rajko, Lucijan, Zorislav	8 KRŠTENJE GOSPODINOVO
9 Julijan, Alix de Clere, Hadrijan, Honorat, Živko	10 Agaton, Dobroslav, Dobrila, Grgur X., papa	11 Teodozije, Paulin, Higin, papa	12 Ernest, Tatjana Rimka, Bernard	13 Hilarije, Remigije, Radovan, Veronika	14 Feliks iz Nole, Srećko, Rajko, Makrina	15 DAN GOSPODNJI: 2./godinu
16 Honorat, Časlav, Marcel, papa, Oton, Mislav	17 Anto, opat, Antun, Ante, Lucije, Lavoslav	18 Margareta Ugarska, Biserka, Priska	19 Mario, Ljiljana, Marta, Makrije	20 Fabijan, papa, Fabijana, Sebastijan	21 Agneza, Janja, Neža, Epifanije	22 DAN GOSPODNJI: 3./godinu
23 Emerencijana, Ema, Vjera	24 Franjo Saleški, Euzebija/Ksenija Rimka	25 Obraćenje sv. Pavla	26 Timotej i Tit, Paula Rimka	27 Andela Merici, Anđelka, Julijan, Vital	28 Toma Akvinski, Tomislav, Tomo	29 DAN GOSPODNJI: 4./godinu
30 Hijacinta, Alan, Martina, Tina	31 Ivan Bosco, Marcela Rimka, Viktor, Klauđije	1	2	3	4	5

20
23

Foto: M. Martinović

Wachhaus Komanje Brdo - Stražarska utvrda Komanje Brdo (Zaprječna oblast Stolac)

Utvrda je imala je zadatak kontrolirati klanac kroz koji je vodio put prema Trebinju i štititi istočni prilaz Stocu. Topovske platforme – kaponiri mogli su primiti topove kalibra 7 cm. Utvrda je izgrađena u razdoblju od 1883. do 1884. godine kao Blokhaus, a naknadno je proširena topovskim platformama.

Veljača FEBRUARY

PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
30	31	1 Brigita Irska, Gita, Miroslav, Sever	2 PRIKAZANJE GOSPODINOVO: SVIJEĆNICA	3 Blaž, Vlaho, Tripun, Tripo, Oskar	4 Maria de Mattias, Veronika Jeruzalemska	5 DAN GOSPODNI: 5./godinu
6 Pavao Miki i dr., Doroteja Kapadocijska, Dora	7 Rikard Engleski, Maksim, Julijana, Držislav	8 Jeronim Emilijani, Jozefina Bakhita	9 Skolastika, Apolonia Aleksandrijska, Sabin, Sabina	10 Alojzije Stepinac, Alojzija, Lojzika, Ina, Vjekoslav	11 BDM Lurdska, Marija, Mirjana	12 DAN GOSPODNI: 6./godinu
13 Katarina Ricci, Kristina Spoletska, Božidara	14 Valentin, Zdravko, Valentina, Vital, Živko	15 Klaudije Colombière, Vitomir, Vito	16 Julijana, Julka, Samuel, Daniel, Miljenko	17 Sedam sv. utemeljitelja Reda slugu BDM	18 Gizela, Sadot i dr., Ivan Petar i dr.	19 DAN GOSPODNI: 7./godinu
20 Leon Čudotvorac, Lav, Lea	21 Petar Damiani, Damir, Natalija, Zaharija	22 Pepelnica: post i nemrs	23 Polikarp, Romana, Grozdan	24 Montan, Goran, Modesto; Sinerot	25 Nestorije, Cezarije, Hrvoje, Donat, Berislav	26 DAN GOSPODNI: 1. korizmena
27 Grgur iz Nareka, Donat Zadarski	28 Roman, Bogoljub, Vikica, Teofil	1	2	3	4	5

20

23

Werk 5. Drakuljica (Pojasna utvrda Bileća)

Foto: M. Martinović

Utvrda je izgrađena u razdoblju od 1883. do 1884. godine. Imala je ulogu kontrole južnog prilaza Bileći dolinom rijeke Trebišnjice i putem iz pravca Trebinja. Radi se o tipskoj utvrđi s poligonalnom platformom za topove te smještajnim dijelom pravokutnog oblika, izlomljenog lučno na četiri dijela.

Ožujak March

HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO
NAPREDAK

PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
27	28	1 Albin, Zoran, Zorislav, Zorko (kvatre)	2 Janja Praška, Iskra, Ines, Čedomil, Lucije	3 Marin, Marinko, Tician, Kamilo (kvatre)	4 Kazimir, Eugen, Natko (kvatre)	5 DAN GOSPODNI: 2. korizmena
6 Koleta, Fridolin, Viktor, Ruža, Agneta	7 Perpetua i Felicita, Eugen, Efrem, Tereza	8 Ivan od Boga, Boško, Ivša, Poncije	9 Franciska Rimaska, Franjka, Fanika	10 Emilijan/Emil, Makarije, Kajo, Smplicije	11 Ulrih, Firmin, Tvrtko, Blanka, Kandid	12 DAN GOSPODNI: 3. korizmena
13 Kristina Perzijska, Eufrozina, Rozalija, Ratka	14 Matilda, Milijana, Borka, Paulina, Eva	15 Longin, Veljko, Mengin, Zaharija, papa	16 Hilarije i Tacijan, Julijan, Euzebija, Herbert	17 Patrik, Patricija, Gertruda, Konrad, Domagoj	18 Ćiril Jeruzalemski, Ćiro, Aleksandar, Eduard	19 DAN GOSPODNI: 4. korizmena „Laetare“
20 JOSIP, zaručnik BDM, Josip, Josipa, Joso	21 Serapion, Kristijan, Vesna, Vlasta, Kasijan	22 Lea Rimaska, Oktavijan, Leonarda, Jaroslav	23 Turbije Mongrovejski, Oton, Anuncijata	24 Katarina Švedska, Latin, Javorka, Simon	25 BLAGOVIJEST	26 DAN GOSPODNI: 5. korizmena
27 Ernest, Lidija, Rupert, Lada	28 Spes, Nada, Sonja, Priska, Guntram	29 Bertold, Eustazije	30 Kvirin Rimski, Bogoljub, Bogoljuba, Leonard	31 Benjamin, Balbina, Guido, Natalija	1	2

20

23

Werk 6. – Merdžan glava (Pojasna utvrda Mostar)

Foto: J. Kolobarić, S. Sabo

Utvrda je izgrađena između 1884. i 1886. godine. Posadu su činila dva časnika i i 134 vojnika, od kojih 62 vojnika pješništva, 64 topnika, četiri inženjera i četiri telegrafista, a naoružanje četiri topa kalibra 12 cm, M61. Werk 6. nalazi se na koti Merdžan glava, visine 802 m, u jugoistočnom dijelu masiva Podveležja.

Travanj APRIL

HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO
NAPREDAK

PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
27	28	29	30	31	1 Hugo iz Grenobla, Venancije, Anastazije, Mavro	2 CVJETNICA
3 Rikard iz Chichestra, Siksto, Svevlad, Radojko	4 Izidor Seviljski, Platon; Marija, Maja, Marijan	5 Vinko Ferrer, Irena, Krescencija	6 Veliki četvrtak	7 Veliki petak: post i nemrs	8 Velika subota	9 USKRS-VAZAM
10 Ezekijel, Terencije, Makarije, Blaženko	11 Stanislav, Stanko, Stanislava, Filip, Izak	12 Julije I., papa, Zennon, Saba, Damjan	13 Martin I., papa, Ida, Hermenegildo	14 Valerijan Rimski, Maksim, Zdravko, Lambert	15 Krescencije iz Firence, Teodor, Rastislav	16 DAN GOSPODNI: 2. uskrsna
17 Šimun, Inocent, Akacije, Ilija, Robert	18 Euzebije, Anastazija, Apolonije	19 Ema, Leon IX., papa, Krescencije Padovanski	20 Anicet, Marcelin, Agneza Montepulčanska	21 Anzelmo, Konrad	22 Soter, papa, Teodor, Leonid	23 DAN GOSPODNI: 3. uskrsna
24 Fidel Sigmarigenski, Fidelis, Fides, Vjera	25 Marko, ev., Marko, Maroje, Ermin	26 Montan i Maksima, Marcelin, papa	27 Ozana Kotorska, Jakov Zadranin	28 Petar Chanel, Ljudevit M. Grignon, Vital	29 Katarina Sijenska, suzaštitnica Europe, Katarina	30 DAN GOSPODNI: 4. uskrsna

20
23

Werk 7. – Guberača (Pojasna utvrda Mostar)

Foto: M. Martinović

Utvrda je sagrađena je u razdoblju od 1887. do 1888. godine. Bila je naoružana dvama topovima kalibra 8 cm, M75 te četirima topovima kalibra 12 cm, M61. Nalazi se na koti Guberača koja je na 624 m visine platoa Podveležja. Standardnog je oblika s poligonalnom topovskom platformom, na kojoj se štice desni dio za posadu lomi i produžava unatrag. Imala je jedan flankirni kaponir.

Svibanj MAY

PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
1 Josip Radnik, Sigismund Bur- gundski	2 Atanzije, Antonin, Boleslav, Boris	3 Filip i Jakov, ap., Aleksandar I., papa, Branimir	4 Florijan, Antonina, Cvjetko, Cvijeta	5 Anđelko, Irena, Peregrin, Maksim	6 Dominik Savio, Irenej Srijemski, Mirko	7 DAN GOSPODNI: 5. uskrсна
8 Ida iz Nivellesa; Ulrika Nisch	9 Beato, Blaženko, Blaženka	10 Ivan Merz, Ivan iz Avile, Gospa Trsatska	11 Marijan Rimski, Mamerto	12 Leopold Bogdan Mandić, Nerej, Ahil	13 BDM Fatimska, Servacije, Agneta	14 DAN GOSPODNI: 6. uskrсна
15 Izidor Madr., Sofija Rim., Sonja (prosni dani)	16 Ivan Nepomuk, Nenad, Florencije (prosni dani)	17 Paškal Baylon, Paš- ko, Gizela (prosni dani)	18 UZAŠAŠĆE-SPASO- VO: KRIŽI	19 Celestin V., papa, Urban, Teofil, Rajko	20 Bernardin Sijenski, Lidija, Zlatka, Zlata	21 DAN GOSPODNI: 7. uskrсна
22 Rita iz Cascie, Re- nata, Helena, Jelka	23 Deziderije, Željko, Želimir, Željana	24 Marija Pomoćnica kršćana, Šimun Stilita	25 Beda Časni, Grgur VII., papa, Urban I., papa	26 Filip Neri, Zdenko	27 Augustin Kanter- berijski, Bruno, Zdenko	28 DUHOVI
29 BDM Majka Crkve, Pavao VI., papa, Euzebijije i Polion	30 Ferdinand, Ivana Orleanska (Arška)	31 Pohod BDM, Petronila Rimska, Silvije (kvatre)	1	2	3	4

20

23

Werk 9. (Pojasna utvrda Mostar)

Foto: M. Martinović

Utvrda je izgrađena 1888. godine što je vidljivo na zaglavnom kamenu svodnog luka ulaznih vrata. Godine 1914. imala je u naoružanju tri topa 12 cm M61 i jednu strojnicu Schwarzlose 8 mm, a posadu su činila dva časnika i 81 vojnik. Imala je ulogu kontrole južnog prilaza gradu Mostaru preko Mostarskog polja, kao i nadzor jugozapadne padine platoa Podveležja.

Lipanj JUNE

HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO
NAPREDAK

PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
29	30	31	1 Justin, Mladen, Liberije, Slobodan, Teofil	2 Marcelin i Petar, Erazmo, Eugen (kvatre)	3 Karlo Lwanga i dr., Klotilda (kvatre)	4 PRESVETO TROJSTVO
5 Bonifacije, Bono, Dorotej, Valerija	6 Norbert, Artemije, Paulina, Neda	7 Robert, Radoslav, Antun de Fatatis	8 TUJELOVO: BRANŠANČEVO	9 Efrem, Pelagija Antiohijska, Kolumban	10 Dijana, Bogumil, Biserka	11 DAN GOSPODNI: 10./godinu
12 Leon III., papa, Lav, Eshil, Placid, Mile, Drago	13 Anto Padovanski, Anto, Antun, Antonija	14 Rikard, Elizej, Valerije, Zdravko, Zdravka	15 Vid, Krescencija, Rastka, Ferdinand Portugalski	16 Srce Isusovo, Zlatko, Zlata, Aurelije, Beno	17 Srce Marijino, Emilija, Inocent, Rajner, Petar	18 DAN GOSPODNI: 11./godinu
19 Romuald, Alena, Gervazije, Protazije	20 Florencija, Florentina, Naum Ohridski	21 Alojzije Gonzaga, Alojzija, Vjekoslav, Slavko	22 Paulin, Ivan Fišer, Toma More	23 Josip Cafasso, Flavije, Aron	24 Rodenje Ivana Krstitelja, Ivan, Ivana	25 DAN GOSPODNI: 12./godinu
26 Ivan i Pavao, Virgijije, Zoran, Deodat	27 Ćiril Aleksandrijski, Ladislav Ugarski, Vlatko	28 Irenej Lionski, Mirko, Vincenta, Vinka, Lucija	29 Petar i Pavao, ap., Paula, Krešimir	30 Prvomučenci Svete Rimske Crkve, Bazilid	1	2

20

23

Wachhaus Bistrik- Kula Bistrik (Pojasna utvrda Sarajevo)

Foto: G. Laszlo

Utvrda se nalazi se koti Čolina kapa, na obroncima Trebevića, na visini od 1000 m nadmorske visine. Sagrađena je između 1906. i 1907. godine, od imala je samo lako naoružanje te posadu od 27 ljudi, koju su činili jedan časnik, 25 vojnika pješastva i jedan inženjerac. Izrađena je po istom obrascu kao i utvrde Gradonj i Palež.

Srpanj JULY

HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO
NAPREDAK

PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
26	27	28	29	30	1 Aron, Martin, Oliver, Estera, Stela, Zvezdana	2 DAN GOSPODNI: 13./godinu
3 Toma, ap., Tomislav, Tomo	4 Elizabeta Portugalska, Elza, Laura, Berta	5 Ćiril i Metodije, slavenski apost. i suzašt. Europe	6 Marija Goretti, Marica, Romul, Suzana, Agata	7 Vilibald, Vilko, Benedikt XI., papa, Odon, Goran	8 Akvila, Priska, Priscila, Prokopije, Pankracije	9 DAN GOSPODNI: 14./godinu
10 Amalija, Feliks, Filip, Rufina, Viktorija	11 Benedikt, opat i zaštitnik Europe	12 Petar i Suzana Araki Chobyoye, Mislav	13 Majka Božja Bistrička, Henrik, Ezdra	14 Kamilo de Lellis, Angelina, Gašpar	15 Bonaventura, Bono, Dobroslav, Vladimir	16 DAN GOSPODNI: 15./godinu
17 Hedviga Krakovska, Aleksije, Hijacint	18 Arnold, Teodozija, Božana, Emilije, Emilija	19 Justa i Rufina, Aurea, Zora, Zlata	20 Ilija Tišbijac, pr., Apolinar, Ilija, Ilko, Ilinka	21 Lovro Brindiški, Danijel, pr., Dane, Danica	22 Marija Magdalena, apostol apostola, Manda, Magda	23 DAN GOSPODNI: 16./godinu
24 Sarbel MakhluF, Kristina Belgijska, Eufrazija	25 Jakov, ap., Jakša, Jaka; Kristofor, Krsto	26 Joakim i Ana, roditelji BDM, Anka, Anica	27 Klement Ohridski i Gorazd i drugovi	28 Viktor I., papa, Beato, Prohor, Nikanor, Nazarije	29 Marta, Marija i Lazar, Urban II., papa	30 DAN GOSPODNI: 17./godinu
31 Ignacije Lojolski, Vatroslav, Žarko, Žara	1	2	3	4	5	6

20
23

Werk 4. Pašino Brdo (Pojasna utvrda Sarajevo)

Foto: M. Martinović

Utvrda je imala zadatak blokirati prilaze Sarajevu sa sjeverne i sjeveroistočne strane. Građena je u razdoblju od 1888. do 1889. godine. Posadu su činila tri časnika i 74 vojnika. Od naoružanja je imala dvije čelične okretne kupole s merzerima kalibra 15 cm, M1880. S prednje i stražnje strane nalazile su se otvorene baterije s ukupno četiri topa kalibra 9 cm, M75/96.

Kolovoz AUGUST

PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
31	1 ○ Alfonz Marija de' Liguori, Jonatan	2 Gospa od Anđela, Euzebije Verčelski, Petar Juliani	3 Augustin Kažotić, Lidija, Martin, Salvator	4 Ivan Marija Vianney, Justin, Krescencije	5 Gospa Snježna, Nives, Snježna	6 PREOBRAŽENJE GOSPODINOVO
7 Siksto II. papa, Kajetan, Donat, Albert	8 ● Dominik, Nedjeljko, Dinko, Dominiko, Neda	9 Terezija Benedikta od Križa, zaštitnica Europe	10 Lovro, Lovorko, Lovorka, Laura, Klaudije	11 Klara, Jasna, Jasminka, Suzana Rimaska, Ljiljana	12 Ivana Franciska de Chantal, Franjka, Francika	13 DAN GOSPODNI: 19./godinu
14 Maksimilijan Marija Kolbe, Kova, Koviljka	15 VELIKA GOSPA	16 ● Stjepan Ugarski, Rok, Roko, Krunoslav, Kruno	17 Hijacint, Miron, Klara, Natalis, Natalija	18 Jelena Križarica, Jelka, Jela, Helena	19 Ivan Eudes, Magna, Timotej, Ratko, Jordan	20 DAN GOSPODNI: 20./godinu
21 Pio X., papa, Agaton, Sidonije	22 BDM Kraljica, Vladislava, Regina	23 Miroslav Bulešić; Ruža Limska, Ružica, Rozalija, Roza	24 ● Bartol, ap., Bartolomej, Bariša, Bare	25 Ljudevit, Josip Kalasancijski, Sever	26 Melkizedek, Aleksandar, Branimir	27 DAN GOSPODNI: 21./godinu
28 Augustin, August, Tin, Pelagije, Vivian, Živko	29 Mučeništvo Ivana Krstitelja, Ivan, Bazila	30 Bazila, Rebeka, Petar, Margarita, Didak	31 ○ Josip iz Arimateje i Nikodem; Aristid, Aida	1	2	3

20
23

Werk 2. Vraca (Pojasna utvrda Sarajevo)

Foto: J. Vanpee

Utvrda je izgrađena u razdoblju od 1897. do 1898. godine. Nalazi se na 645 m nadmorske visine.

U posadi je bio jedan časnik, 55 vojnika pješništva, jedan časnik topništva, 53 topnika te dva inženjera. Naoružanje su činila dva merzera kalibra 15 cm u čeličnim kupolama i četiri topa kalibra 9 cm u dvije baterije. Utvrda je izgrađena kako bi obranila južni i jugozapadni prilaza Sarajevu te radi kontrole komunikacije linije Trnovo – Sarajevo.

Rujan SEPTEMBER

HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO
NAPREDAK

PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
28	29	30	31	1 Bronislava, Branislava, Tamara, Egidije	2 Kalista, Divna, Severin Girault i dr.	3 DAN GOSPODNI: 22./godinu
4 Ruža Viterpska, Rozalija Palermaska	5 Majka Terezija, Lovro Justinijani	6 Kristina Tirska, Zaharija, pr., Eleuterij	7 Marko Križevčanin, Markica, Regina, Dragica	8 MALA GOSPA, Marija	9 Petar Claver, Hijacint, Hijacinta	10 DAN GOSPODNI: 23./godinu
11 Prot i Hijacint, Emilijan, Miljenko	12 Ime Marijino, Mirjam, Gvido	13 Ivan Zlatousti, Zlatko, Amat, Ljubo, Ljuba	14 Uzvišenje svetog križa, Višeslav, Slavko	15 BDM Žalosna, Dolores, Melitina	16 Kornelije i Ciprijan, Eufemija, Ljudmila	17 DAN GOSPODNI: 24./godinu
18 Josip Kupertinski, Ariadna, Senarije	19 Januarije, Eustahije, Teodor Kenterberijski	20 Andrija Kim Taeg. i dr. i Pavao Chông H. i dr. (kvatre)	21 Matej, ap. i ev., Mate, Matea, Debora	22 Kandid, Emerita, Mauricije, Silvan, Silvana (kvatre)	23 Pio iz Piet., Tekla, Poliksena Španj., Ksenija (kvatre)	24 DAN GOSPODNI: 25./godinu
25 Aurelija, Zlata, Firmin, Tvrtko	26 Kuzma i Damjan, Damjana	27 Vinko Paulski, Vincent, Vinko, Vinka	28 Večeslav, Vjenceslav; Lovro Ruiz	29 Mihael, Gabrijel, Rafael, arkandeli	30 Jeronim, Jerko, Jerka; Sofija Rimaska	1

20
23

Werk 1.- Kličanje (Pojasna utvrda Trebinje)

Foto: B. Lewarne

Utvrda se nalazi se na 790 m visine na koti Kličanj. Izgrađena je u razdoblju od 1883. do 1884. godine. Imala je zadatak kontrolirati prilaz Trebinju sa sjeverne i sjeverozapadne strane iz pravca Popova polja i prijelaza preko rijeke Trebišnjice. Godine 1914. imala je naoružanje koje su činila četiri topa M1904 kalibra 9 cm, a u posadi su bila tri časnika i 78 vojnika.

Listopad OCTOBER

PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
25	26	27	28	29	30	1 DAN GOSPODNI: 26./godinu
2 Anđeli Čuvari, Anđeo, Anđelko, Anđela	3 Dionizije, Areo- pagita, Kandida, Svjatana	4 Franjo Asiški, Franjo, Franka, Franciska	5 Faustina Kowalska; Placid, Miodrag, Mauro	6 Bruno, Fides, Vje- ra, Vjerica	7 BDM od Krunice, Ruža, Rozalija; Ernest	8 DAN GOSPODNI: 27./godinu
9 Dionizije Pariški, Denis, Dionizija; Ivan Leonard	10 Danijel Comboni, Danko; Franjo Borgia	11 Ivan XXIII., papa, Filip, Anastazije	12 Maksimilijan, Makso, Velibor; Serafin	13 Teofil, Bogoljub, Eduard	14 Kalist I., papa, Kra- sna, Divna	15 DAN GOSPODNI: 28./godinu
16 Hedviga; Marija Margareta Ala- coque	17 Ignacije Antiohij- ski, Vatroslav	18 Luka, ev., Luka, Lukica, Lukša, Amabilis	19 Ivan Brebfski i Jogues i dr. i Pavao od Križa	20 Vendelin, Irena, Miroslava; Vital, Živko	21 Uršula, Kajo, Hi- larion	22 DAN GOSPODNI: 29./godinu
23 Ivan Kapistranski, Teodoret, Severin	24 Antun Marija Claret, Proklo Cari- gradski	25 Katarina Kotroma- nić, Krizant, Darija, Krispin	26 Dimitrije Sri- jemski, Dmitar, Zvonimir	27 Sabina Avilska, Namat, Bartol, Bartolomej	28 Šimun i Juda Tadej, ap., Tada; Alfred	29 DAN GOSPODNI: 30./godinu
30 Marcel iz Tangera, Marcijan, Marcela	31 Lucila Rimska, Alfons Rodrigues, Kristofor	1	2	3	4	5

20

23

Werk 3.- Glijiva (Pojasna utvrda Trebinje)

Foto: M. Martinović

Utvrda se nalazi se na visini od 1027 m i izgrađena je u razdoblju od 1883. do 1884. godine. Zadatak joj je bio kontrolirati prilaz Trebinju sa sjeverne strane i sa sjeveroistočne strane, iz pravca Bileće. Naoružanje utvrde, 1914. godine, činila su tri topa kalibra 12 cm i jedan top kalibra 9 cm. U posadi je bilo pet 5 časnika, 39 pripadnika pješastva te 40 pripadnika topništva.

Studeneni November

HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO
NAPREDAK

PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
30	31	1 SVI SVETI	2 DUŠNI DAN	3 Martin iz Porresa, Hubert, Silvija	4 Karlo Boromejski, Dragutin, Drago, Dragica	5 DAN GOSPODNI: 31./godinu
6 Leonard pustinjak, Melanija, Teobald, Kristina	7 Engelbert, Anđelko; Lazar	8 Gracija Kotorski, Klaudije, Nikostrat	9 Posveta Lateranske bazilike, Vito, Vitomir	10 Leon Veliki, papa, Lavoslav, Lav	11 Martin Tourski, Martin, Martina	12 DAN GOSPODNI: 32./godinu
13 Stanislav Kostka, Stanko, Stanka	14 Nikola Tavelić, Nikolina, Nikoleta; Ivan Trogirski	15 Albert Veliki, Albertina, Leopold Austrijski	16 Margareta Škotska i Gertruda, Gera	17 Elizabeta Ugarska, Hilga, Alfej i Zakej	18 Posveta bazilika sv. Petra i Pavla, Roman	19 DAN GOSPODNI: 33./godinu
20 Edmund, Feliks iz Valoisa, Srećko	21 Prikazanje BDM, Mavro Porečki, Valent, Zdravka	22 Cecilija, Benigna, Dobrila	23 Klement I., papa i Kolumban, Felicita, Lukrecija	24 Andrija Dung-Lac i dr., Flora iz Cordobe	25 Katarina Aleksandrijska, Kata, Katica	26 KRIST KRALJ
27 Virgilije, Fakundo, Maksim, Valerije	28 Jakov Markijski, Teodora, Božica, Božana	29 Iluminata, Saturnin, Filomen	30 Andrija, ap., Andrija, Andrea, Andro, Hrvoje	1	2	3

20
23

Werk 7. Golo brdo (Pojasna utvrda Trebinje)

Foto: M. Martinović

Werk 7. Golo brdo, jedna je od najljepših, najvećih i najbolje očuvanih utvrda tipa Werk u pojasnoj utvrđi Trebinje. Nalazi se na 795 metara nadmorske visine. Pokrivala je jugoistočni prilaz gradu Trebinju.

Prosinač DECEMBER

PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
27	28	29	30	1 Natalija Nikomedijska, Edmund Campion, Nahum, pr.	2 Blanka, Habakuk, pr., Bibijana, Kromacije	3 DAN GOSPODNI: 1. došašća
4 Ivan Damaščanski, Barbara, Adolf Kolping	5 Krispina, Kristina, Saba	6 Nikola, biskup, Niko, Nikša, Nikica	7 Ambrozije, Ambroz, Sabina, Urban	8 BEZGRJEŠNO ZAČEĆE BDM, Inviolata, Ljiljana	9 Ivan Diego Cuah-tlatatzin, Valerija iz Limogesa	10 DAN GOSPODNI: 2. došašća
11 Damaz, papa, Josip Egipatski, Danijel	12 BDM Guadalupska, Spiridon, Špiro	13 Lucija, Luca, Jasna, Svjetlana, Otilija (kvatre)	14 Ivan od Križa, Venancije, Fortunat	15 Bl. M. Jula Ivanišević i susedre, dj. i mč. (kvatre)	16 Adela, Albina, Zorka, Hagaj, pr. (kvatre)	17 DAN GOSPODNI: 3. došašća „Gaudete“
18 Gracijan Tourski, Dražen, Malahija, pr.	19 Anastazije, Benjamin, Urban, Vladimir, Eva	20 Eugen, Zefirin, Slobodan	21 Petar Kanizije; Mihej, pr.	22 Toma Holland, Honorat, Časlav	23 Ivan Kentijski, Ivan, Ivon	24 DAN GOSPODNI: 4. došašća, Badnjak
25 BOŽIĆ	26 Stjepan prvomučenik, Stjepko, Kruno	27 Ivan, ap. i ev., Ivan, Ivana, Ivančica	28 Nevina dječica, Neven, Nevenka, Mladen	29 Toma Becket, Tomislav, David kralj	30 Feliks I., papa, Jukundo, Rajner	31 SVETA OBITELJ ISUSA, MARIJE I JOSIPA